

2. PIELIKUMS. PADOMES VIEDOKLIS PAR FINANŠU MINISTRIJAS MAKROEKONOMIKAS PROGNOZĒM (2017. GADA 4. AUGUSTS)

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm, kas tiks izmantotas par pamatu Latvijas Vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk – VTBI) 2018.-2020. gadam (2018./20.), ko plānots iesniegt Saeimā 2017. gada 15. oktobrī, izstrādei. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – Stabilitātes programmas un VTBI – izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūra un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji, kā arī informācija par nodokļu reformas pasākumiem, kam ir ietekme uz ekonomiku un to fiskālie efekti. Padome ir konsultējusies ar ārējiem ekspertiem, lai iegūtu pēc iespējas dažādus viedokļus par norisēm Latvijas ekonomikā.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 3. tabulā šī dokumenta beigās). Kopumā Padome vērtē FM makroekonomiskās prognozes kā reālistiskas un tās apstiprina.

	2017	2018	2019	2020
Reālā IKP izaugsme				
FM (2017.g. jūlijs)	3,7	3,4	3,2	3,2
LB* (2017.g. jūnijs)	3,3	3,4	–	–
EK (2017.g. augusts)	3,2	4,3	4,4	4,3
SVF (2017.g. jūlijs)	3,2	3,2	3,1	3,0
Nominālā IKP izaugsme				
FM (2017.g. jūlijs)	6,6	6,3	5,7	5,6
LB (2017.g. jūnijs)	–	–	–	–
EK (2017.g. maijs)	–	–	–	–
SVF (2017.g. jūlijs)	6,3	5,3	5,7	5,4
Inflācija				
FM (2017.g. jūlijs)	2,8	2,8	2,4	2,1
LB (2017.g. jūnijs)	2,9	–	–	–
EK (2017.g. maijs)	2,2	2,0	–	–
SVF (2017.g. jūlijs)	3,0	2,5	2,4	2,4
IKP deflators				
FM (2017.g. jūlijs)	2,8	2,8	2,4	2,3
LB (2017.g. jūnijs)	–	–	–	–
EK (2017.g. maijs)	3,1	2,7	–	–
SVF (2017.g. aprīlis)	2,4	2,5	2,4	2,3
Izlaižu starpība				
FM (2017.g. jūlijs)	-0,1	0,3	0,5	0,8
LB (2017.g. jūnijs)	–	–	–	–
EK (2017.g. augusts)	2,7	1,5	0,5	-0,5
SVF (2017.g. jūlijs)	-0,2	0,0	0,1	0,0

1. tabula. Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %. Datu avoti: FM, LB, EK, SVF.

*Sezonāli un kalendāri neizlīdzināti dati.

FM makroekonomikas prognozes ir salīdzināmas ar Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) (izņemot izlaižu starpības pieņēmumus), Starptautiskā Valūtas fonda (turpmāk – SVF) un Latvijas Bankas (turpmāk – LB) prognozēm (1. tabula).

Uzlabojoties Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstu ekonomikai¹, kā arī stabilizējoties politiskajai videi, arī Latvijas uzņēmējdarbības vidē atgriežas optimisms².

2017. gada jūnijā Baltijas valstu inflāciju rādītāji bija augstākie ES³, apliecinot un vienlaikus arī pastiprinot Latvijas uzņēmējdarbības aktivitāti.

Lai veicinātu publiskā sektora investīciju pieaugumu, ir svarīgi īstenot strukturāli nozīmīgus projektus, t.sk. spēt piesaistīt ES fondu līdzekļus. Lai gan 2016. gadā ES fondu projektu attīstība bija gausa, turpmākajiem gadiem tiek prognozēts

¹ Eiropas Komisijas 2017. gada pavasara prognozes pieejamas šeit: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2017-economic-forecast_en, skatītas: 27.07.2017.

² Citadeles bankas indekss. 2017. gada 6. jūnijs. Pieejams: http://fdp.gov.lv/files/uploaded/20170606_ilgtspeja_MAbolins_Citadele.pdf, skatīts: 27.07.2017.

³ Eurostat publikācija par gada inflāciju ES. 2017. gada 17. jūlijs. Pieejama: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8113568/2-17072017-AP-EN.pdf/d5bb6552-3c1f-4531-a705-3c6bc947bdbe>, skatīta: 27.07.2017.

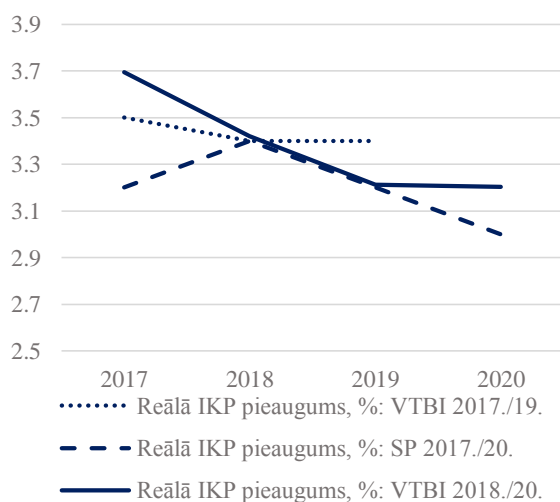
salīdzinoši straujāks, taču vienlaikus arī piesardzīgs pieaugums, balstoties uz pieņēmumu par visu pieejamo līdzekļu apgūšanu.

Padome pieņēma zināšanai FM izstrādātās nodokļu reformas ietekmes aplēses VTBI 2018./20. (2. tabula). 2017. gada 17. jūlijā Padome savā neatbilstības ziņojumā⁴ norādīja, ka nevar piekrist likumprojektos ietvertajiem potenciālajiem ieņēmumiem, kas balstīti uz ekonomiskās izaugsmes atgriezeniskā efekta aplēsēm, jo tās nebija balstītas uz saskaņotiem makroekonomiskās attīstības pieņēmumiem. Padome pieņem zināšanai FM aplēses⁵, ka nodokļu reformas rezultātā ekonomiskās izaugsmes efekts Latvijas tautsaimniecībā 2018. gadam būs 103 milj. eiro, 2019. gadam 67 milj. eiro un 2020. gadam 119 milj. eiro. Kā galvenos virzītājus FM min privātā patēriņa pieaugumu par 105 milj. eiro, 225 milj. eiro un 222 milj. eiro attiecīgi, kā arī tiek sagaidīts investīciju (kopējā pamatkapitāla veidošana) pieaugums līdz 100 milj. eiro 2020. gadā, to galvenokārt pamatojot ar iniciatīvu uzņēmumu ienākuma nodokļa režīmā ieviest nulles likmi reinvestētajai peļņai. Šie FM pieņēmumi ir balstīti uz patērētāju un uzņēmēju tūlītēju (2-3 gadi) uzvedības maiņu sakarā ar nodokļu reformu. Šie pieņēmumi jāpieņem piesardzīgi. Padome piekrīt, ka nodokļu reforma var sniegt vairākus ilgtermiņa strukturālos ieguvumus, it īpaši stiprinot uzņēmējdarbības vadības grāmatvedības pārskatāmību un veidojot priekšnosacījumus krīžu noturībai, bet tas arī varētu nebūt tuvākajos trīs gados sasniedzams rezultāts.

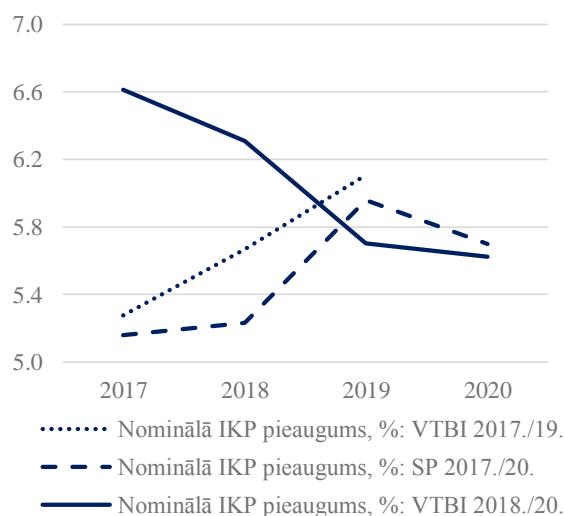
	2017	2018	2019	2020
IKP	0	103	67	119
Privātais patēriņš	0	105	225	222
Sabiedriskais patēriņš	0	85	130	176
Kopējā kapitāla veidošana	1	-9	-257	-142
Kopējā pamatkapitāla veidošana	0	13	56	100
Krājumu izmaiņas	1	-22	-314	-242
Preču un pakalpojumu eksports	-70	-140	-140	-140
Preču un pakalpojumu imports	-69	-62	-110	-4

2. tabula. Ekonomiskās izaugsmes efekts no nodokļu reformas, faktiskajās cenās, milj. eiro. Avots: FM.

Padome apstiprina reālā IKP izaugsmes prognozi VTBI 2018./20. Salīdzinājumā ar iepriekšējo prognozi Stabilitātes programmas 2017./20. ietvaros, reālā IKP pieauguma tempa prognoze ir palielināta par 0,5 procentpunktiem līdz 3,7% 2017. gadam, nav mainīta 2018. gadam un 2019. gadam, saglabājot to attiecīgi 3,4% un 3,2% līmenī. 2020. gadā izaugsmes tempa prognoze ir palielināta par 0,2 procentpunktiem līdz 3,2% (1. attēls).

1. attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze. Avots: FM.

2. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze. Avots: FM.

⁴ 2017. gada 17. jūlija Padomes neatbilstības ziņojums par nodokļu reformas likumprojektu fiskālo ietekmi. Pieejams šeit: <http://fdp.gov.lv/17072017-neatbilstibas-zinojums>, skatīts 27.07.2017.

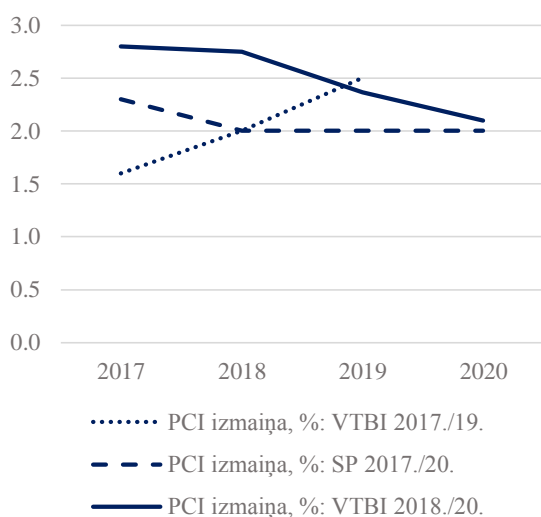
⁵ 2017. gada 27. jūlijā FM sniedza Padomei detalizētu informāciju par nodokļu reformas ietekmi, kas diemžēl atšķiras no 2017. gada 21. jūlijā FM sniegtās informācijas atbildē par neatbilstības ziņojumu.

2017. gada otrā ceturkšņa rezultāti uzrāda pārsteidzošu pieaugumu, gada griezumā sasniedzot 4,1% (sezonāli un kalendāri neizlīdzinātie dati). Galvenie straujākas izaugsmes iemesli bija (i) augošais ārējais pieprasījums, veicinot apstrādes rūpniecības kāpumu, (ii) investīciju aktivitātes atjaunošanās, kas atdzīvināja būvniecības nozari, kā arī (iii) strauji atguvās mājsaimniecību patēriņš. 2017. gada sākumā arī Latvijas ostās bija kravu apgrozījuma pieaugums un mazumtirdzniecības rādītāji saglabāja stabilu pieaugumu.

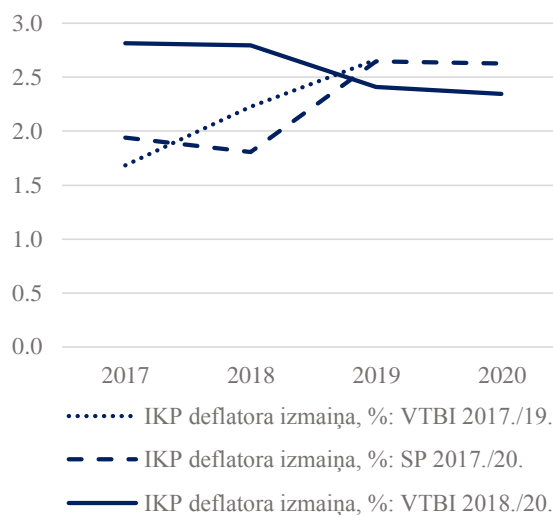
Kā viens no problemātiskajiem aspektiem pārskatītajiem ekonomikas attīstības tempiem jāatzīmē nozaru kapacitātes risks, absorbējot gaidāmo ES fondu līdzekļu ieplūšanu ekonomikā. Bezdarba līmeņa prognozes 2020. gadā (7,2%) tuvojas 2006. gada līmenim (7,0%) arī liecina par iespējamām grūtībām nozaru papildu cilvēkresursu piesaistē. FM aplēstais dabiskā bezdarba līmenis ir virs faktiskā bezdarba prognozēm, t.i. dabiskais bezdarbs tiek lēsts 2017. gadam 9,5% apmērā, 2018. gadā 8,9%, 2019. gadā 8,4% un 2020. gadā 7,9%, kas ir papildu norāde, ka darba tirgus uzsilst.

Padome apstiprina nominālā IKP pieauguma prognozi VTBI 2018./20. FM būtiski palielināja nominālā IKP izaugsmes prognozi 2017. un 2018. gadam – attiecīgi par 1,5 procentpunktiem un par 1,1 procentpunktu, kā arī nedaudz samazināja 2019. un 2020. gadam, attiecīgi par 0,3 procentpunktu un 0,1 procentpunktu (2. attēls) salīdzinājumā ar Stabilitātes programmas 2017./20. prognozēm. Nominālā IKP izaugsmes prognozes izmaiņas galvenokārt ir saistītas ar ievērojamām IKP deflatora un reālā IKP prognožu izmaiņām.

Padome apstiprina patēriņa cenu indeksa (turpmāk – PCI) izmaiņas (inflācijas) prognozi VTBI 2018./20. Padome jau otro reizi šajā gadā atbalsta augšupvērstu inflācijas prognozes pārskatīšanu no 2,3% Stabilitātes programmā 2017./20. uz 2,8% pašlaik 2017. gadam, no 2,0% līdz 2,8% arī 2018. gadam, no 2,0% 2019. gadā uz 2,4% un 2020. gadā uz 2,1% (3. attēls).

3. attēls. Inflācijas prognoze. Avots: FM.

4. attēls. IKP deflatora prognoze. Avots: FM.

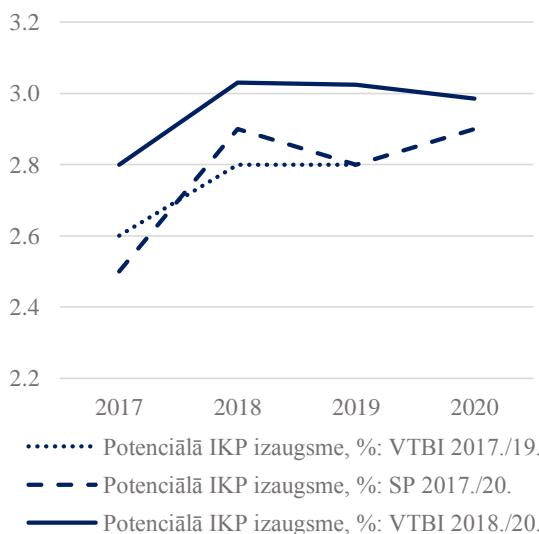
Faktiskā inflācija 2017. gada janvārī-jūnijā uzrāda gada vidējo inflāciju 3,1% apmērā, līdz ar to prognoze 2017. gadam 2,8% līmenī vērtējama kā reālistiska. Prognozes ir augstākas nekā Eiropas Centrālās bankas prognoze ES kopumā (1,5% 2017. gadam, 1,3% 2018. gadam un 1,6% 2019. gadam)⁶, kas saistāms ar turpinošos cenu konverģenci un administratīvi noteikto akcīzes nodokļa palielinājumu.

⁶ Eurosistēmas speciālistu 2017. gada jūnija makroekonomiskās iespēju aplēses euro zonai. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.projections201706_eurosystemstaff.lv.pdf?cfe8da18bb8c0b97d3ee13b122d53e2c, skatīts: 27.07.2017.

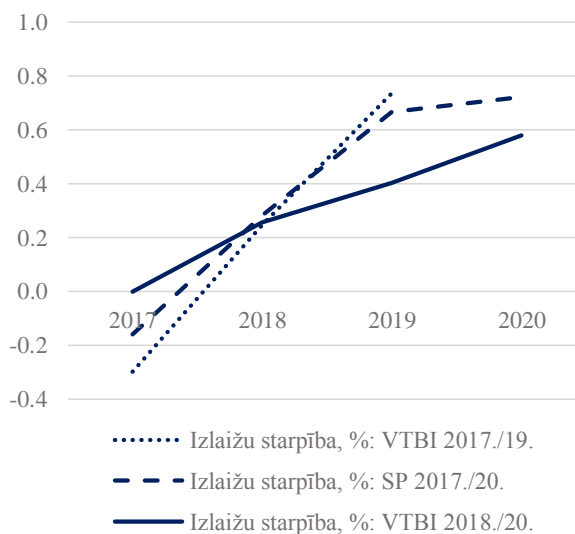
Padome apstiprina IKP deflatora prognozi VTBI 2018./20. IKP deflatora prognoze arī ir pārskatīta uz augšu 2017. un 2018. gadam, t.i. tā ir palielināta abiem gadiem līdz 2,8% attiecīgi par 0,9 procentpunktiem un par 1,0 procentpunktiem. Mazākas svārstības ir 2019. gadam un 2020. gadam, attiecīgi – prognozes ir samazinātas par 0,2 procentpunktiem līdz 2,4% un par 0,3 procentpunktiem līdz 2,3% (4. attēls).

Padome apstiprina potenciālā IKP izaugsmes prognozi un izlaižu starpību prognozi VTBI 2018./20. Kopš iepriekšējo makroekonomikas prognožu apstiprināšanas potenciālā IKP pieaugums ir palielināts par 0,3 procentpunktiem līdz 2,8% 2017. gadam. 3,0% apmērs ir noteikts visiem pārskata perioda gadiem, kā arī periodam līdz 2024. gadam. Šāds novērtējuma laika perioda pagarinājums nepieciešams turpmākajos izdevumu nosacījuma aprēķinos. Padome aicina pārskatīt potenciālā IKP izaugsmes prognozi 2021.-2024. gadam, jo strukturālo izmaiņu ieguldījums nav pietiekams, lai šajā periodā uzturētu potenciālā IKP izaugsmi 3,0% līmenī.

Padome piekrīt, ka Latvijas ekonomika ir tuvu tās potenciālajam izaugsmes tempam, taču jau sākot ar 2017. gadu privātā patēriņa un investīciju pieauguma prognozes, kā arī atalgojuma inflācijas prognožu pieaugums liecina par ekonomikas cikla augšupeju, kas norāda, ka izmaiņas tautsaimniecībā nav tik daudz saistītas ar strukturālām izmaiņām, bet ar ekonomikas cikliskumu.

5. attēls. Potenciālā IKP pieaugums, %. Datu avots: FM.

6. attēls. Izlaižu starpības, % no potenciālā IKP. Datu avots: FM.

Padome atzīmē, ka strukturālo izmaiņu ieguldījums, lai kāpinātu potenciālā IKP pieaugumu nav pietiekams, un aicina FM atkārtoti pārskatīt potenciālā IKP prognozes, kas precīzāk atspoguļotu ekonomikas ciklu 2021.-2024. gadā.

	2017	2018	2019	2020
Reālā IKP izaugsme	3,7	3,4	3,2	3,2
Nominālā IKP izaugsme	6,6	6,3	5,7	5,6
Inflācija	2,8	2,8	2,4	2,1
IKP deflators	2,8	2,8	2,4	2,3
Potenciālā IKP izaugsme	2,8	3,0	3,0	3,0
Izlaižu starpība	0,0	0,3	0,5	0,8

3. tabula. Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %.

Kopumā Padome vērtē FM makroekonomiskās prognozes kā realistiskas un tās apstiprina. Padome arī atgādina iepriekšējo periodu rekomendāciju attīstīt makroekonomiskās attīstības scenārija jutīguma analīzi VTBI 2018./20. ietvaros.